

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2022. – Т. 45. – С. 92-99
DOI: 10.31861/mhpi2022.45.92-99

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2022. – Volume. 45. – pp. 92-99
DOI: 10.31861/mhpi2022.45.92-99

УДК 327+339.92](477:061.1ЄС)

© Любов Мельничук¹

Методологічні засади дослідження євроінтеграційних процесів (на прикладі інтеграції Румунії до ЄС)

Статтю присвячено розкриттю методологічних засад дослідження євроінтеграційних процесів. Сусідня Україні держава Румунія пройшла складний процес інтеграції до Європейського Союзу, тим самим отримала цінний досвід, вивчення якого є винятково актуальним для України.

У статті здійснено дослідження та аналіз базових підходів і концептуальних засад різних наукових теорій європейської інтеграції, методів дослідження та їх використання при вивченні вступу Румунії до ЄС. Здійснено аналіз основних теоретичних підходів до вивчення європейської інтеграції, з'ясовано специфіку використання різних підходів та методів під час вивчення цього явища, на прикладі Румунії. Проаналізовано теоретичні підходи й концепції щодо визначення поняття «інтеграція», особливості розвитку головних наукових теорій і методів дослідження інтеграції в межах європейських інтеграційних об'єднань другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Акцентовано увагу на застосуванні різних підходів та методів під час дослідження євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: теорія, підхід, метод, Румунія, Європейський Союз.

Methodological Principles of Researching EU Integration Processes (The Case of Romania Joining the EU)

The article is devoted to methodological principles of researching EU integration processes. The article analyzes the theoretical background of various scientific theories of European integration, research methods and their use for studying Romania's accession to the EU. The main theoretical and conceptual approaches to the study of European integration are disclosed and the specifics of the using various approaches and methods during the study of the integration process are determined. The author studied the theoretical approaches and concepts to determine the concept of «integration», the peculiarities of some scientific theories and methods concerning the EU integration associations. The author emphasizes the diversity of approaches and methods for studying European integration processes.

It should be mentioned, that the foremost theoretical and methodological approaches to the European integration problems, and the degree of the given research development were systematized. Furthermore, peculiarities of European Union-Romania's relations establishment and EU-Romania's ties sustainable development on the assessment stage of Romania Eurointegration were disclosed.

Of particular interest is EU-Romania relationship dynamics study, major problems and peculiarities of Romania-EU cooperation throughout the evaluation stage, the progress of negotiations on the accession of Romania to the EU is under study. The specific features of Romania's European integration ratification on the implementation stages revealed the impact and outcome of Romania's accession to the EU.

Negotiations on Romania's joining the EU demonstrated a considerable backlog state from other prospective member-states. The estimated term of its accession was 2007 because of unwillingness Romania's membership.

¹ Кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: l.melnichuk@chnu.edu.ua, <http://orcid.org/0000-0002-6380-5610>.

Romania's accession to the EU January 1, 2007 became a dramatic step in its development. The Bucharest's priority directions faced a challenge of problem-solving in legal system and its corruption. The key to the Romanians' exercising all EU citizens' fundamental rights aimed at settling these issues.

Noteworthy, a thorough scrutiny of political and legal principles of Romania's eurointegration manifests a distinct correlation of domestic and foreign factors impact on the system of their relations. European integration of Romania was and remains logical, but dissonant process. Significantly, it is for that reason Romania steadily promotes the EU-Romania interaction and considers the time has come for the first tangible results, and consequently, is worth further investigating.

Keywords: theory, approach, method, Romania, European Union.

Постановка наукової проблеми. Головною стратегічною метою України є вступ до Європейського Союзу. Дослідження різних наукових підходів та теорій європейської інтеграції є важливим в умовах сучасного суспільно-політичного розвитку України. Беручи до уваги позитивний процес інтеграції Румунії до Європейського Союзу, дослідження її досвіду особливо актуальне для України, адже наша держава задекларувала своє прагнення стати членом ЄС. Україна як незалежна держава прагне розвивати добросусідські відносини як на двосторонньому рівні, так і в межах міжнародних та регіональних структур. Інтерес до послідовної підтримки та висхідного розвитку україно-румунського діалогу підтверджується прагненням до плідної співпраці та транскордонного співробітництва. П'яте розширення ЄС є об'єктом багатьох наукових досліджень, однак у вітчизняній науці відчувається дефіцит комплексного дослідження європейської інтеграції Румунії. Актуальність вивчення досвіду вступу Румунії до ЄС обумовлюється не лише її географічним сусідством з Україною, а й історичними, культурними зв'язками двох народів, спільним минулим та сьогоденням.

Стан дослідження проблематики. Науково-теоретичний аналіз та дослідження європейської інтеграції презентують розробки представників федералізму (А. Спінеллі², Ж. Моне³), функціоналізму (Д. Мітрані⁴), транснаціоналізму (К. Дойч⁵), неофункціоналізму (Е. Хаас⁶, Л. Ліндберг⁷), а також інтергавернменталізму (С. Хоффман⁸) та інституціоналізму (С. Балмер⁹, П. Пірсон¹⁰). Загалом праці вітчизняних та закордонних науковців присвячені різним проблемам і періодам європейської інтеграції, а тому різняться між собою як за концептуальними підходами до вивчення та розуміння євроінтеграційних процесів у цілому, так і за оцінками п'ятого розширення Європейського Союзу.

Мета і завдання дослідження. Наявність значної кількості теорій (федералізму, функціоналізму, неофункціоналізму, «первинного поглиблення» та ін.), представники яких намагалися з'ясувати сутність і визначити перспективи інтеграційних процесів у Європі спонукало нас звернутися до застосування комплексного (багатофакторного) підходу. **Мета** праці полягає в дослідженні теоретичних основ різних наукових теорій європейської інтеграції, дослідницьких методів та їх використання при вивченні вступу Румунії до ЄС. Визначена мета зумовила поста-

² Spinelli A. (1984). *Come ho tentato di diventare saggio*. Pi Mulino, Bologna, 355 p.

³ Monet J. (1980). *Erinnerungen eines Europaers*. Carl Hanser (1 Jan. 1982), Munchen, 671 p.

⁴ Mitrany D. (1966). *A working peace system*. Quadrangle Books, Chicago, 221 p.; Mitrany D. (1975). The Prospect of Integration: Federal of Functional. *Functionalism: Theory and Practice in International Relations*. Editors A.J.R. Groom and P. Taylor. University of London Press, London, pp. 72-78.

⁵ Deutsch K. (1963). *The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control*, Free Press, New York, 316 p.

⁶ Haas E. (1968). *The Uniting Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*, 2nd Ed., Stanford University Press, Stanford, pp. 62– 74; Haas E. (1976). Turbulent Fields and the Study of Regional Integration. *International Organization*, Vol. 30, pp. 169 – 199.

⁷ Lindberg L. (1963). *The Political Dynamics of European Economic Integration*. Stanford University Press, Stanford, 367 p.

⁸ Hoffmann S. (1998). Obsolete or Obsolete? The Fate of the Nation State and the Case of Western Europe. Nelsen B., Stubb A. *The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration*, 2nd Ed., Macmillan Press LTD, London, pp. 157 -172.

⁹ Bulmer S. (2004). The Europeanization of National Policy? *Queen's Papers on Europeanization*, № 1, p. 21.

¹⁰ Pierson P. (2004). *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. University Press, Princeton, 208 p.

новку і вирішення таких завдань як аналіз основних теоретико-концептуальних підходів до вивчення європейської інтеграції та з'ясування специфіки використання різних підходів та методів під час вивчення процесу інтеграції Румунії до ЄС.

Виклад основного матеріалу. Вивченню інтеграційних процесів, що уособлюють особливий тип взаємовідносин між державами, приділено чимало праць науковців. Не став винятком і європейський інтеграційний процес, що зумовив появу різноманітних поглядів і теорій. І не дивно, адже аналіз теоретичних моделей розвитку дає змогу прогнозувати як інтеграційну динаміку безпосередньо, так і ймовірні кінцеві результати інтеграційного процесу¹¹, зокрема.

У науковій літературі відсутнє єдине розуміння інтеграції як поняття. Термін «інтеграція» став звичним в європейському лексиконі. Його поява – неминуче веління часу, своєрідна відповідь на питання: як і в якому напрямі варто рухатися далі з метою побудови «нової» Європи.

Поняття «інтеграція» походить від латинського «integratio», що означає «возз'єднання, заповнення». Щодо сфери міждержавних відносин, інтеграція – добровільне і взаємовигідне об'єднання окремих частин (суб'єктів) у певну самостійну цілісність (спільність). При цьому остання не просто арифметична сума її складових частин, адже за своїм обсягом вона набагато більша і змістовніша.

Серед дослідників європейської інтеграційної тематики до сьогодні не існує єдиної точки зору щодо розуміння інтеграції держав у рамках Європейського регіону. Проте, їх погляди єдині у визнанні того факту, що інтеграція – явище позитивне, це процес, обумовлений одержанням переваг усіма його учасниками.

Сучасний підхід науки про міжнародні відносини до аналізу поняття «інтеграція» визначає його як процес, за допомогою якого держави-члени об'єднання передають частину своїх суверенних прав на користь єдиної інституційної структури з метою забезпечення урахування, узгодження та реалізації їх спільних інтересів. Але є і інші. Зокрема, відповідно до державницького підходу, інтеграцію відносять до сфери утворення новітніх структур, спрямованих на встановлення взаємовідносин між державами на основі інституціоналізації міждержавних відносин. Згідно з економіко-географічним підходом, інтеграція розглядається як природний процес розвитку співпраці між країнами однієї географічної зони. Врешті-решт, інституціонально-управлінський підхід практично повністю отожднює інтеграцію з процесом створення наддержавних органів, що передбачає зменшення ролі національних органів у прийнятті рішень. Нерідко інтеграцію розглядають в контексті розвитку світового господарства, визначаючи її як процес створення очікуваної структури світового господарства шляхом усунення штучних бар'єрів ефективного функціонування суб'єктів господарської діяльності на засадах уніфікації та координації всіх структурних елементів (функціонально-макроекономічний підхід). Розходження у розумінні інтеграції вимагають більш глибокого вивчення сутності інтеграційних процесів.

Варто виділити чотири основних підходи щодо дослідження процесу європейської інтеграції, що викристалізувалися в політичній думці та відіграли важливу роль у розвитку європейських інтеграційних процесів.

Джерелами західноєвропейського федералізму у період між двома світовими війнами були, з одного боку, проекти перебудови системи міжнародних відносин Старого Світу, з іншого – приклад держави, де федералізм обґрунтував свої незаперечні переваги, а саме Сполучених Штатів Америки. Представники цього напрямку (А. Спінеллі, Ж. Моне, С. Пістоне, К. Уіер) виходили з того, що федеративна система – ідеальна для строкатого конгломерату західноєвропейських держав, що заплуталися у павутинні національного егоїзму. Вони підкреслювали, що за своєю природою федеративна форма досить пристосована для того, щоб знайти найкраще співвідношення між центральними інститутами федерації та її частинами¹².

Прихильники федералізму протиставляли федерацію конфедерації, головна риса якої – повне збереження суверенітету в рамках національних держав. Вони окреслювали три основні переваги наднаціональної федеративної держави, а саме: «економію масштабу», іншими словами, можливість вирішення вагомих завдань з меншими витратами, ніж в умовах децентралізації;

¹¹ Мельничук Л. (2012). *Політико-правові засади інтеграції Румунії до Європейського Союзу*. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

¹² Мусис Н. (2005). *Усе про спільні політики Європейського Союзу*. КІС, Київ, 466 с.

неможливість захоплення влади одним з угруповань в конституційно оформленій федерації; більший статус і спроможність федерації здійснювати вплив на систему міжнародних відносин, порівняно з можливостями сукупних елементів її національних держав. На їх думку, створення такої держави приведе до активізації демократичного джерела у зв'язку з появою множинних суверенітетів. Критики федералізму звертали увагу на те, що його прихильники намагаються зберегти владу національної держави за допомогою її ж інструментів. Зокрема, що створення централізованої федеративної держави неодмінно має породити виникнення невідповідності між правлячою елітою і масами¹³.

Наступний підхід – функціоналізм 20-30-х років ХХ століття, заснований на інших філософських принципах і спрямований проти руйнівного егоїзму держав-націй. Його прихильники визначали, що конфлікти і війни не вроджена риса людської натури. На їх думку, «люди здатні до мирного раціонального прогресу, проте за певних умов». Ці умови на противагу державному насильству мають бути забезпечені іншими засобами. До речі, засновник функціоналізму виходець з Румунії Давід Мітрані, який працював в Англії. Так само як і федералісти, науковець прагнув знайти будь-який спосіб відвернути міждержавні війни. На противагу федералістам, він стверджував, що для цього потрібно розвивати функції міжнародного об'єднання, які це об'єднання має виконувати, а не шукати його ідеальних форм¹⁴.

Представники функціоналізму вважали, що функції – первинні, а форми, у які вони втілюються – вторинні. Це неодмінно приводило їх думки у непримиренне протиріччя з феноменом, який називали «фіксацією держави», тобто існуванням твердих державних форм поза залежністю від тих функцій, які вони мали виконувати. Функціоналізм – новаторська концепція, яка вплинула на наступні теорії міжнародних відносин і європейської інтеграції. Спільним атрибутом федералізму і функціоналізму була установка на стримування національної держави.

Прихильники теорії комунікації (транснаціоналізм) не ставили перед собою настільки радикальні цілі і прагнули знайти спосіб стабілізувати систему держав-націй, не ламаючи її. Один із засновників цього напрямку – Карл Дойч¹⁵. Він розкрив необхідність врахування відносин не лише між державами, але й суспільствами і народами. За одноманітним фасадом держави-нації К.Дойч бачив істотне розходження між «юридичною державою» і «соціологічною нацією». Він підкреслював, що соціальні комунікації складають той «будівельний матеріал» національної держави, з якого створюються місцеві громади. Під «інтеграцією» малося на увазі створення в межах визначеної території «відчуття співтовариства», сильних і потужних інституцій, а також практичних інструментів, здатних забезпечити започаткування серед населення очікування «мирних змін на перспективу».

Інший підхід, неофункціоналізм (Е. Хаас, Л. Ліндберг, А. Етціоні), поширився в західній, перш за все, американській політології наприкінці 50-х – початку 60-х років ХХ століття. У межах цього підходу, власне кажучи, не залишилося місця для самостійної ролі держави. Держава розглядалася як напрям діяльності різних груп інтересів, що формують суспільство, а політика – як «рининок», де групи інтересів конкурують між собою за право прийняти участь у механізмі прийняття рішень та впливу на підсумки процесу¹⁶.

Неофункціоналісти були переконані у тому, що інтеграція змінює як форму, так і зміст державної діяльності. Так само, як і функціоналісти, вони зосереджували увагу на зростанні суспільної ролі технократії. Проте, на противагу функціоналістам, неофункціоналісти розуміли нерозривний зв'язок між технократією і бюрократією.

Прискорення інтеграційних процесів, що спостерігалися у середині 80-х років ХХ століття призвело до пошквалування наукових досліджень у сфері європейської інтеграції.

Противникам і прихильникам неофункціоналізму було зрозуміло, що пізнавальний ресурс зазначеної концепції обмежений. У галузі досліджень європейської інтеграції наступив своєрідний період синтезу. У 90-ті роки ХХ століття з'явилася ціла серія нових праць. У цьому плані

¹³ Маколюк А. (2009). Концептуальний вимір теорії та підходів європейської інтеграції. *Освіта регіону*, Вип. 2, с. 105–111.

¹⁴ Там само.

¹⁵ Deutsch K. (1963). *The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control*, Free Press, New York, 316 p.

¹⁶ Маколюк А. (2009). Вказ. пр.

показовою є зміна поглядів відомого прихильника федералізму – Джона Пайндера¹⁷. На початку 90-х років ХХ століття він висунув ідею розробки концепції «неофедералізму», що об'єднала би теоретичний аналіз європейської інтеграції і підготовку політичних рекомендацій.

Загалом означені теорії та праці науковців різняться між собою як за концептуальними підходами до вивчення проблеми та розуміння євроінтеграційних процесів у цілому, так і за оцінками п'ятого розширення Європейського Союзу. Однак, як зазначає В. Копійка, загалом жодній з означених теорій не вдалося прояснити сутність інтеграційних процесів¹⁸. Адже процес поступових змін Європейського Союзу після прийняття Єдиного Європейського акта відбувався в інституційній, політичній та правовій сферах. Його хід прискорився з набранням чинності Маастрихтського та Амстердамського договорів та інтеграцією до ЄС нових держав. Таким чином, назріла необхідність переосмислення подальшої стратегії європейської інтеграції та реорганізації системи міждержавних відносин у рамках союзу.

По суті, згадані підходи – це відмінні між собою погляди на дилему міжнародної інтеграції. Проте, вони мають багато спільного: майже у всіх теоріях інтеграції наявна гіпотеза про шляхи подальшого розвитку європейського інтеграційного процесу, де передбачено кінцевий результат, а саме: створення інституції наднаціонального рівня, збереження традиційної міждержавної структури та певний розподіл повноважень між національним та загальноєвропейським рівнями. Європейський Союз сьогодні об'єднує двадцять сім суверенних країн Європи і його політика залишається політикою компромісів. Таким чином політична інтеграція неминуче обмежується власними інтересами держав-учасників. З огляду на таку ситуацію в методологічну основу дослідження інтеграції Румунії до ЄС, поряд зі згадуваними теоріями, цілком доречно включити системний і структурно-функціональний підходи. Вони дають можливість розглядати процес інтеграції Румунії до ЄС як цілісну та взаємообумовлену взаємодію різнопланових (національного та наднаціонального) суб'єктів в умовах їх постійної трансформації. В Європейському Союзі вона (взаємодія) реалізувалася в поглибленні економічної та політичної інтеграції, а також у зростанні повноважень і впливу наднаціональних інститутів з метою уможливлення здатності інтегрувати нових членів – держав Центрально-Східної Європи, які у 1990-х – на початку 2000-х рр. перебували на якісно іншому рівні розвитку, ніж держави-члени «Старого ЄС». Перспектива членства у ЄС Румунії, поряд з завданнями економічної, політичної та соціальної розбудови держави, стала одним з найважливіших і взаємообумовлених чинників проведення у ній політичних та економічних реформ, які наблизили її до європейських стандартів.

Використання системного підходу спонукає розглядати «європеїзацію» та європейську інтеграцію Румунії як спосіб вирішення за допомогою Європейського Союзу проблем, що постали після 1989 р. З припиненням холодної війни зближення Румунії з європейськими та євроатлантичними структурами на внутрішньополітичному рівні сприяло зміцненню та зростанню авторитету уряду, а на зовнішньому – міжнародному визнанню Румунії, уможливило нейтралізацію впливу СРСР і, згодом, Російської Федерації, сприяло досягненню стану безпеки в умовах статусу «міжконфліктної» зони (конфлікти на теренах колишньої Югославії та у Придністров'ї). В економічному плані розбудова і поглиблення відносин з ЄС давали Румунії можливість отримати фінансову допомогу, скористатися можливостями доступу до європейських інвестиційних капіталів та ринку (при цьому лібералізація торгівлі з ЄС була двосторонньою і сприяла прискоренню адаптації румунської економіки до ринкових умов та конкурентної боротьби). У цьому контексті системність реалізувала себе не лише в регулярності контактів, а й у двосторонній взаємодії Румунії та ЄС, оскільки співпрацюючи з Румунією Європейський союз також переслідував свої практичні цілі. В політичному плані співробітництво з Румунією давало ЄС можливість гарантувати безпеку на своїй периферії (як через можливість «доступу» до конфліктних зон, так і шляхом впливу на політико-економічну ситуацію в Румунії задля перетворення її на зону стабільності та безпеки). В економічному плані співпраця з Румунією була також важливою, з огляду на її комунікації та потенційні можливості становлення взаємовигідного партнерства.

¹⁷ Pinder J. (2008). *The European Union: A Very Short Introduction*. 2nd ed. University Press Oxford, Oxford, 224 p.

¹⁸ Копійка В. (2005). *Європейський Союз: Досвід розширення і Україна*. Юридична думка, Київ, 448 с.

Для кожної зі сторін діалогу політичні та економічні цілі і методи були взаємопов'язані, хоч і різнилися за можливостями впливу та ефективністю. При цьому у рамках відносин Румунія – ЄС кожна зі сторін позиціонувала себе суб'єктом, а партнера – об'єктом політико-дипломатичної активності.

Характерна риса системи – наявність більш чи менш чітко окреслених меж, що виокремлюють її з навколишнього середовища, оточення, яке перебуває з даною системою у стані взаємовпливу. Відповідно до цього підходу, становлення і розширення сфер співробітництва Румунії та ЄС, а потім і входження Румунії до Союзу стали можливими лише з огляду на докорінні зміни в системі міжнародних відносин. Ці зміни відбувалися наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. і пов'язувалися із завершенням «холодної війни» та біполярності, об'єднанням Німеччини, розпадом соціалістичної співдружності – крахом РЕВ та ОВД, припиненням існування СРСР. З одного боку, вони уможливили перехід європейської інтеграції з економічного на політичний рівень, з іншого, обумовлювали поглиблення та інтенсифікацію співпраці Румунії і ЄС не лише в економічній сфері (як за доби Н.Чаушеску), а й в політичній, спочатку в рамках асоціації, а потім у рамках сфери спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС. При цьому активним зовнішнім чинником системи відносин Румунія-ЄС, що обумовлював нарощення зусиль Румунії з реалізації внутрішньополітичних і економічних реформ як запоруки успішного ведення переговорів з ЄС, були інші країни ЦСЄ.

У цьому контексті, хоча вступ Румунії був складовою частиною п'ятого розширення ЄС, низка його специфічних рис дає підстави стверджувати, що відбулося формування специфічного «трикутника» ЄС-ЦСЄ-Румунія. Сторони «трикутника» були своєрідними напрямками взаємодії та, до певної міри, конкурентної боротьби по лінії Румунія-ЦСЄ, що впливали на їх взаємини з ЄС, який, у свою чергу здійснював вплив на них. Той факт, що країни ЦСЄ набагато швидше за Румунію просунулися шляхом реформ, першими підписали Європейські угоди, подали заяви і розпочали переговори про вступ, увійшли до ЄС, Шенгену і Єврозони, змушував Бухарест не лише до мобілізації та активізації реформ (для прискорення вступу та збереження свого іміджу), а й активізації зовнішньої політики, дипломатичних акцій тощо. З іншого боку, саме відсталість Румунії від країн ЦСЄ, яка продемонструвала тенденції до появи «нездорової» конкуренції між ними і загрозу нового розколу Європи, стала одним з чинників, що прискорили відкриття переговорів щодо вступу. Так само, «контраст» між Румунією та країнами ЦСЄ і їх просування до ЄС сприяв виробленню умов (копенгагенські критерії) та механізму вступу. Приєднавшись до них Румунія стала на вже визначений країнами ЦСЄ шлях, що сприяло прискоренню її входження до ЄС.

Отже, у системі взаємин Румунія-ЄС ми маємо збіг і взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх чинників – зацікавленість до зближення, розширення та інтенсифікації співробітництва в усіх сферах з метою вступу/розширення, а також зникнення зовнішніх перешкод до вступу/розширення, прагнення до безпеки, конкурентну боротьбу у «трикутнику» ЄС-ЦСЄ-Румунія¹⁹. У світлі останніх аргументів європейська інтеграція Румунії була і залишається (з огляду на те, що Румунія продовжує поступ до зони євро та Шенгену) цілісним, хоча і суперечливим процесом, а системна взаємодія у його рамках заслуговує на подальшу розробку.

Водночас системний аналіз співробітництва та інтеграції Румунії до Європейського Союзу вимагає детального вивчення його складових, структури та функціонування. Це досягається шляхом застосування, поряд із системним, структурно-функціонального підходу.

Застосування структурно-функціонального підходу в дослідженні інтеграції Румунії до ЄС дає можливість визначити структуру та форми європейської інтеграції Румунії (політична, нормативно-правова, економічна та ін.) і розглядати функціональне призначення кожного різновиду інтеграції як одного з взаємопов'язаних інструментів реалізації конкретних політичних цілей, що стояли перед Румунією та ЄС²⁰.

Якщо для Румунії за доби Н.Чаушеску становлення та поглиблення відносин з ЄС переслідувало мету розвитку економічної сфери держави, то для країн ЄС воно було своєрідним інструментом віддалення Румунії від СРСР. Після 1989 р. і 1991 р. цей процес піднявся на новий

¹⁹ Мельничук Л. (2012). *Політико-правові засади інтеграції Румунії до Європейського Союзу*. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

²⁰ Там само.

рівень. Гасла «повернення до Європи» та задекларована безальтернативність європейського вибору, що суттєво звужувала простір для дипломатичного маневрування країн ЦСЄ (спроби маневрування Румунії розцінювалися як доказ її орієнтації на СРСР²¹, а згодом на Російську Федерацію) стали потужними рушіями і важливими чинниками внутрішньої консолідації суспільства та політичних сил під час здійснення «європеїзації» та «потрійного» транзиту: демократизації суспільства, розвитку ринкової економіки та розбудови держави, оскільки перспектива членства була засобом обґрунтування необхідних, однак непопулярних реформ. Натомість для ЄС «європеїзація» та інтеграція Румунії впливала з необхідності забезпечення безпеки на своїх кордонах, оскільки невдача європейської інтеграції Румунії дестабілізував би ситуацію у країні та створив би відповідні проблеми в рамках ЄС.

На теперішньому етапі перспектива входження до Шенгенської зони і зони євро використовується румунськими політичними силами та владою як спосіб обґрунтування реформ і інструмент набуття політичного капіталу, а для ЄС – як інструмент тиску на румунський уряд, здійснення обіцяних, але далеко не завершених реформ. При цьому специфіка «трикутника» ЄС-ЦСЄ-Румунія зберігається.

Висновки. Мислимо, що кожна праця повинна містити методологію дослідження та аналіз наукового внеску попередників. Дослідження представників західного наукового світу репрезентують цілу палітру теорій і думок щодо євроінтеграції, які пояснюють її передумови і чинники, характер та цілі, а подекуди і кінцеву мету. Такими є федералізм, функціоналізм, теорія комунікації, неофункціоналізм та їх похідні. У наші дні вчені розуміють та трактують інтеграцію по-різному, а тому дослідження багатьох теорій та концепцій європейської інтеграції дає можливість сформулювати власне бачення та розуміння цього явища.

Багатомірність досліджуваної проблеми спонукає до застосування у конкретних випадках, зокрема при дослідженні європейської інтеграції Румунії, системного і структурно-функціонального підходів.

Використання системного підходу дає змогу дослідити європейську інтеграцію Румунії крізь призму цілей, завдань і викликів які стояли перед Брюсселем і Бухарестом після завершення холодної війни через їх регулярні контакти та взаємодію. У системі взаємин Румунія-ЄС ми спостерігаємо збіг і взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх чинників – зацікавленість до зближення, розширення та інтенсифікації співробітництва в усіх сферах з метою вступу/розширення, а також зникнення зовнішніх перешкод до вступу/розширення, прагнення до безпеки, конкурентну боротьбу у «трикутнику» ЄС-ЦСЄ-Румунія. Застосування ж структурно-функціонального підходу в дослідженні інтеграції Румунії до ЄС дає можливість визначити структуру та форми європейської інтеграції Румунії і розглянути функціональне призначення кожного різновиду інтеграції як одного з взаємопов'язаних інструментів реалізації конкретних політичних цілей, що стояли перед Румунією та ЄС.

Поєднання наукових підходів дозволяє комплексно дослідити становлення і розвиток відносин Румунії та ЄС, тенденції їх розвитку до і з моменту вступу, встановити наявні проблеми та визначити перспективи подальшого співробітництва.

Список джерел

1. Копійка В. (2005). *Європейський Союз: Досвід розширення і Україна*. Юридична думка, Київ, 448 с.
2. Маколюк А. (2009). Концептуальний вимір теорії та підходів європейської інтеграції. *Освіта регіону*, Вип. 2, с. 105–111.
3. Мельничук Л. (2012). *Політико-правові засади інтеграції Румунії до Європейського Союзу*. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
4. Мусис Н. (2005). *Усе про спільні політики Європейського Союзу*. КІС, Київ, 466 с.
5. Bulmer S. (2004). The Europeanization of National Policy? *Queen's Papers on Europeanization*, № 1.
6. Deutsch K. (1963). *The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control*. Free Press, New York, 316 p.

²¹ Мельничук Л. (2012). *Вказ. пр.*

7. Haas E. (1968). *The Uniting Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*. 2nd Ed., Stanford University Press, Stanford, 552 p.
8. Haas E. (1976). Turbulent Fields and the Study of Regional Integration. *International Organization*, Vol. 30, pp. 169 – 199.
9. Hoffmann S. (1998). Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation State and the Case of Western Europe. *Nelsen B., Stubb A. The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration*, 2nd Ed., Macmillan Press LTD, London, pp. 157 -172.
10. Lindberg L. (1963). *The Political Dynamics of European Economic Integration*. Stanford University Press, Stanford, 367 p.
11. Mitrany D. (1966). *A working peace system*. Quadrangle Books, Chicago, 221 p.
12. Mitrany D. (1975). The Prospect of Integration: Federal of Functional. *Functionalism: Theory and Practice in International Relations*. Editors A.J.R.Groom and P.Taylor. University of London Press, London, pp. 72-78.
13. Monet J. (1980). *Erinnerungen eines Europaers*. Carl Hanser (1 Jan. 1982), Munchen, 671 p.
14. Pierson P. (2004). *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. University Press, Princeton, 208 p.
15. Pinder J. (2008). *The European Union: A Very Short Introduction*. 2nd ed., University Press Oxford, Oxford, 224 p.
16. Spinelli A. (1984). *Come ho tentato di diventare saggio*. Il Mulino, Bologna, 355 p.

References

1. Kopiika V. (2005). *Yevropeyskyi Soiuz: Dosvid rozshyrennia i Ukraina*. Yurydychna dumka, Kyiv, 448 s.
2. Makoliuk A. (2009). Kontseptualnyi vymir teorii ta pidkhodiv yevropeiskoi intehratsii. *Osvita rehionu*, Vyp. 2, s. 105–111
3. Melnychuk L. (2012). *Polityko-pravovi zasady intehratsii Rumunii do Yevropeiskoho Soiuzu*. Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yurii Fedkovycha.
4. Musys N. (2005). *Use pro spilni polityky Yevropeiskoho Soiuzu*. KIS, Kyiv, 466 s.
5. Bulmer S. (2004). The Europeanization of National Policy? *Queen's Papers on Europeanization*, № 1.
6. Deutsch K. (1963). *The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control*. Free Press, New York, 316 p.
7. Haas E. (1968). *The Uniting Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*. 2nd Ed., Stanford University Press, Stanford, 552 p.
8. Haas E. (1976). Turbulent Fields and the Study of Regional Integration. *International Organization*, Vol. 30, pp. 169 – 199.
9. Hoffmann S. (1998). Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation State and the Case of Western Europe. *Nelsen B., Stubb A. The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration*, 2nd Ed., Macmillan Press LTD, London, pp. 157 -172.
10. Lindberg L. (1963). *The Political Dynamics of European Economic Integration*. Stanford University Press, Stanford, 367 p.
11. Mitrany D. (1966). *A working peace system*. Quadrangle Books, Chicago, 221 p.
12. Mitrany D. (1975). The Prospect of Integration: Federal of Functional. *Functionalism: Theory and Practice in International Relations*. Editors A.J.R.Groom and P.Taylor. University of London Press, London, pp. 72-78.
13. Monet J. (1980). *Erinnerungen eines Europaers*. Carl Hanser (1 Jan. 1982), Munchen, 671 p.
14. Pierson P. (2004). *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. University Press, Princeton, 208 p.
15. Pinder J. (2008). *The European Union: A Very Short Introduction*. 2nd ed., University Press Oxford, Oxford, 224 p.
16. Spinelli A. (1984). *Come ho tentato di diventare saggio*. Il Mulino, Bologna, 355 p.